

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Betänkandet Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47)

S2020/06592

Konkurrensverket har i uppdrag att verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna.

Tillhandahållande av tjänster inom ramen för en ny socialtjänstlag, insatser utan behovsprövning (17.2 och 17.6.8)

Sedan den 1 juli 2018 är det möjligt för socialnämnden att erbjuda hemtjänst för äldre utan föregående behovsprövning enligt 4 kap. 2 a § socialtjänstlagen (2001:453).

Utredningen menar att möjligheten att tillhandahålla insatser utan föregående behovsprövning bör tydliggöras och utvidgas och föreslår att socialnämnden även får tillhandahålla andra insatser än hemtjänst till äldre utan föregående behovsprövning.

Utredningen gör bedömningen att verksamheter som ingår i det kommunala uppdraget, vilket socialtjänsten gör, inte kan förbjudas, även om de begränsar konkurrensen. Myndighetsutövning omfattas inte heller av begreppet säljverksamhet. Att kommunerna enligt utredningens förslag ska få tillhandahålla insatser utan särskild behovsprövning förändrar inte detta. Utredningen bedömer vidare att för de kommuner som väljer att anlita privata utförare kommer konkurrenssituationen inte att påverkas utan företagen kommer att kunna delta i kommunernas anbudsfordaranden eller valfrihetssystem, på samma sätt som de gör i dag. Utredningen bedömer att dess förslag inte står i konflikt med konkurrenslagstiftningen.

Konkurrensverket vill inledningsvis framhålla att det inte i förväg kan fastställas att bestämmelserna i konkurrenslagen (2008:579) om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet inte kan komma att aktualiseras i situationer som uppstår

Adress 103 85 Stockholm
Besöksadress Ringvägen 100
Telefon 08-7001600
konkurrensverket@kkv.se

till följd av den föreslagna regleringen. Konkurrensverket konstaterar att utredningens förslag innebär att kommuner t.ex. ges möjlighet att tillhandahålla städning och matdistribution utan behovsprövning och att en sådan ordning, beroende på dess utformning och omfattning, kan komma att påverka privata företags möjligheter att tillhandahålla motsvarande tjänster.

Möjligheten att med stöd av konkurrenslagen utfärda ett verksamhetsförbud för kommunala verksamheter som hämmar eller snedvrider konkurrensen aktualiseras om en kommun tillhandahåller tjänster som inte ryms inom den kommunala kompetensen. Även om verksamheten ryms inom den kommunala kompetensen kan dock ett förfarandeförbud vara aktuellt, i det fall att det ifrågasatta förfarandet snedvrider eller hämmar konkurrensen och inte är försvarbart ur allmän synpunkt.

Konkurrensverket kan dock, i linje med utredningens resonemang, instämma i bedömningen att det är mindre sannolikt att de insatser som berörs av förslagen – föräldragrupper, verksamheter riktade till personer som utsatts för våld i nära relationer, avhopparverksamhet, öppen missbruksvård, dagverksamhet och hemtjänst – i normalfallet skulle kunna snedvrida konkurrensen. Sådana eventuella bedömningar måste dock, i enlighet med regleringen i konkurrenslagen, alltså göras i varje enskilt fall. Effekterna på konkurrensen kan också variera stort beroende på, exempelvis, vilka målgrupper (utöver äldre) som en kommun erbjuder hemtjänst till utan behovsprövning.

Sammanfattningsvis ställer den föreslagna ordningen stora krav på att kommunerna utformar eventuella stödinsatser utan behovsprövning på ett sätt som inte innebär att konkurrensen hämmas eller snedvrids. Med beaktande av detta har Konkurrensverket emellertid inga invändningar mot att det görs rättsligt möjligt för kommuner att tillhandahålla fler insatser utan föregående behovsprövning.

Sociala aspekter och social miljö i kommunens planeringsarbete (9.4.5)

Utredningen gör bedömningen att en förutsättning för en mer socialt inriktad samhällsplanering och stadsutveckling är att socialtjänstens kunskaper tas till vara. Utredningen menar vidare att om detta ska vara möjligt och för att kunskaperna ska få genomslag behöver den fysiska planeringen kompletteras med sociala kunskaper och perspektiv. Utredningen föreslår därför att det genom tillägg i 2 kap. 3 § och 3 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900) föreskrivs att hänsyn ska tas till sociala aspekter vid planläggningen samt att översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den sociala miljön.

Konkurrensverket konstaterar att förslaget innebär att varje kommun själv måste göra en bedömning kring behovet av kunskapsinhämtning från socialtjänsten vid utformning eller ändring av detaljplaner. Det kan leda till att planarbetet blir mer omfattande än det är i dag avseende tidsåtgång och resurser. Konkurrensverket

har i flera rapporter¹ påpekat att den kommunala planprocessen är för lång och behöver förenklas.

Konkurrensverket tar inte ställning till om den föreslagna ordningen är den mest ändamålsenliga för att säkerställa att socialtjänstens kunskaper omhändertas i plan- och byggprocessen. Däremot anser Konkurrensverket att det är viktigt att det säkerställs att eventuell reglering inte leder till en längre planprocess.

Ny lag om socialtjänstdataregister (15.10.3)

Socialstyrelsen förvaltar flera nationella register för att kunna analysera och följa utvecklingen inom socialtjänsten. Utredningen anser att det finns ett behov av en bättre nationell statistik inom socialtjänstens område då verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Utredningen menar att statistiken har många brister vilket även bekräftats av Socialstyrelsen i flera rapporter och skrivelser till regeringen. Särskilt påtagliga är bristerna inom missbruks- och beroendevården samt inom individ- och familjeomsorgen. Utredningen föreslår därför att det införs en ny lag om socialtjänstdataregister och att Socialstyrelsen får utföra automatiserad behandling av personuppgifter i socialtjänstdataregistret.

Konkurrensverket anser att tillgången på god statistik är ett led i att främja kvalitetskonkurrens mellan utförare. Förslaget innebär att både offentliga och privata utförare ska rapportera till registret. Möjligheten att jämföra kvalitet mellan olika utförare är en viktig del i brukarens val, men även för kommuners avtalsuppföljning och andra framtida jämförelser på nationell nivå. Konkurrensverket delar utredningens bedömning att den nationella statistiken inom socialtjänstens verksamhetsområde i dag har brister i jämförelse med den nationella statistiken inom hälso- och sjukvården. Mot denna bakgrund har Konkurrensverket inga invändningar mot förslaget och att socialtjänstdataregistret utformas utifrån modellen enligt lagen (1998:543) om hälsodataregister.

I övrigt har Konkurrensverket inga synpunkter på utredningens förslag.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören. Föredragande har varit rådet Leif Nordqvist.

Yttrandet undertecknas inte egenhändigt och saknar därför namnunderskrift.

Rikard Jermsten

¹ Konkurrensverket, *Byggbar Mark*, 2015:5 och *Bättre konkurrens i bostadsbyggandet*, 2015:4.